

Пламен Дойнов

pdojnov@nbu.bg

Нов български университет, България

Научноизследователската програма „Литературата на Народна република България (1946-1990)“ – методологически проблеми, практически казуси, изследователски избори

ABSTRACT: Doynov Plamen, The Research Program „The Literature of the People’s Republic of Bulgaria (1946-1990)“ – Methodological Problems, Practical Cases, Research Choices

The text presents the strategic goals and specific research practices of the research program „The Literature of the People’s Republic of Bulgaria (1946-1990)“, realized over the last ten years by the New Bulgarian Studies Department of the New Bulgarian University. The focus is on methodology, conceptual projections, research activities and related publications in the context of the discussion and the analytical environment created around the program activities.

KEYWORDS: research program, Literature of the People’s Republic of Bulgaria, socialist realism, alternative canon, samizdat (self-published book)

Научноизследователската програма „Литературата на Народна република България (1946–1990)“, започна през април 2008 г. като мащабна инициатива на департамент „Нова българистика“ на Нов български университет. Днес можем да кажем, че знанието и разбирането на литературата от епохата на НРБ са придобили различни обеми и качества благодарение на тази програма.

Тя не се появи на празно място. След началото на XXI век все повече български изследователи започнаха да съсредоточават интересите си върху периода на комунистическия режим. През 2005 г. се създаде Институтът за изследване на близкото минало – граждански научен институт, под ръководството на Ивайло Знеполски. Все по-често започнаха да се появяват студии и цели монографии на историци и антрополози за времето между 1944 и 1989 г.

Самият департамент „Нова българистика“ на НБУ през 2005 и 2006 г. посвети няколко семинара по отделни проблеми на литературата от епохата

на НРБ, а проектът му „Годините на литературата“ започна с конференция (5 октомври 2006), инспирирана от екзотичния 50-годишен юбилей на 1956 година (Дойнов, 2007). И все пак първите инициативи, дали тласък за структуриране на литературноисторическите изследователски практики в обща програма, бяха научните форуми по повод годишнините на Иван Теофилов (9 юни 2006) и на Николай Кънчев (7 декември 2006) – впрочем първите по рода си академични конференции, проведени прижизнено на своите патрони и последвани от научни сборници (Дойнов, 2008а и 2009а). Така програмата сякаш естествено придоби концептуална цялост – идеи и инициативи бяха умножени и подредени в единен мащабен проект.

Проект и изследвания

За тези единадесет години програмата „Литературата на НРБ (1946–1990)“ показва, че залага на дейности, които гарантират цялостност на изследователските практики: последователно се проучват публични архиви и други архиви с лимитиран достъп; внимателно се обглеждат и анализират периодични издания и книги, съдържащи информация и творби от и за литературата на НРБ; откриват се и се издават непубликувани в отделно издание текстове, създадени до 1989 г.; провеждат се интервюта и анкети с писатели, издатели и критици за литературата и литературната публичност на НРБ; на фокус се поставят процеси, тенденции, автори, художествени творби, дискурсивни практики, институции, като резултатите от изследванията се публикуват в научни и документални сборници, в авторски студии и монографии.

В рамките на програмата функционират няколко по-малки проекти и модули. Като пресечни точки между програмата и проекта „Годините на литературата“ се открояват изследванията за отделни години като 1946, 1956, 1962, 1968 и 1989, както и предстоящият форум, посветен на 1965 година.

Екипът

Към 2019 г. постоянният екип на програмата формират литературоведите от департамент „Нова българистика“ и още трима преподаватели и изследователи от НБУ, общо десет души: литературоведите Пламен Дойнов, Михаил Неделчев, Йордан Ефтимов, Морис Фадел, Биляна Курташева, Мария Огойска, Огняна Георгиева-Тенева, историкът на културата Наталия Христова, театроведът Виолета Дечева, историкът Методи Методиев. Около тях е изградена мрежа от изследователи от други академични центрове – асоциирани членове на екипа на програмата: Инна Пелева, Любка Липчева-Пранджева и Гергина Кръстева от Пловдивския университет; Иван Станков, Николай Димитров,

Димитър Михайлов, Антония Велкова-Гайдаржиева, Мая Ангелова и Владимир Донев от Великотърновския университет; Бойко Пенчев и Амелия Личева от Софийския университет, Антоанета Алипиева и Младен Енчев от Шуменския университет, Борис Минков от НАТФИЗ, Елка Трайкова, Емил Димитров и Пламен Антов от Института за литература при БАН, Мира Душкова от Русенския университет и до неотдавна – Яни Милчаков (светла му памет!) от УНИБИТ.

Това са най-видимите лица на програмата. Разбира се, заедно с тях в отделни форуми и издания могат да бъдат срещнати имената на още водещи изследователи от НБУ, от други университети и институти, на писатели и литератори.

Форуми, поредици, издания

За единадесетте години на програмата нейните резултати са представени в над 90 научни конференции, кръгли маси, семинари, подиумни дискусии и други събития. Изследванията са публикувани в осем издателски поредици, съдържащи 47 научни и документални сборници и авторски монографии, както и в още 7 издания, създадени от членове на постоянния екип, реализирани чрез други инициативи и проекти. Общо – 54 заглавия.

Осемте поредици към програмата са: приключилата Библиотека „Личности“ (2009–2013) и действащите „Литературата на НРБ: история и теория“ (от 2008), „Червено на бяло: Литературен архив на НРБ“ (от 2010), Колекция „Неиздадените“ (от 2014), „Алтернативният канон: Творбите“ (от 2015), Библиотека „Присъствие“ (от 2016), „Очи в очи“ (от 2014), „Годините на литературата“ (от 2007, с 5 сборника в тематичния обхват на литературата на НРБ).

Значителна част от дейностите по отделните модули имат първата си среща с публиката в тематични блокове по страниците на седмичника „Литературен вестник“, а отделни проекти са озвучавани и осмисляни в издания като електронните Портал „Култура“ и „Въпреки“, преди във вестник, а сега в списание „Култура“ и др. Цялостната научна и издателска дейност по програмата, както и публичните реакции за нея, могат да се видят добре документирани в два сборника (Дойнов, 2013б и 2018а).

Методологически проблеми и приноси

Един от най-съществените приноси на програмата изглежда някак „външен“ и формален, но доста показателен и влиятелен. Той засяга самото име на историческия период. Тъкмо настоящото предложение, фиксирано дори

в заглавието на програмата, предизвика постепенно по-голямата част от професионалната колегия от хуманитаристи да назове времето между 1944/1946 и 1989/1990 г. период на Народна република България.¹

През първите години на програмата изследователите и авторите в нея се фокусираха върху три задачи:

- Теоретико-историческо проясняване на официалната политестетическа доктрина в НРБ „социалистически реализъм“ и очертаване на литературното поле на НРБ с неговите институции, ролеви агенти, дискурсивни практики и др.;

- Извършване на персоналистично форматирани изследвания за поети, които имат подчертано алтернативно на соцреализма писане и поведение и дефинирането чрез тяхното творчество на контракултурна зона на алтернативността;

- Синхронни срезове в знакови „години на литературата“, проявени като вътрешно-прагови за НРБ и очертаващи вътрешни граници, които се превръщат в периодизационни рамки, отделящи зоните на постепенно реформиране на комунистическия режим и на литературата на НРБ.

Това се осъществи като интензивно натрупване на литературноисторически разкази, от които възникнаха нови концептуални предложения, сред които се откроява понятието „алтернативен канон“, намиращо се едновременно в напрегнато противопоставяне и сложна конвергенция с лансираното на границата на двата века понятие „соцреалистически канон“ (Гюнтер, Добренко, 2000). Ето определенията на двата канона в литературата на НРБ:

„Соцреалистически канон – комплекс от произведения, авторски имена, художествени похвати, тематични кръгове, жанрови модели, институционални форми, норми на езиково поведение, които в политестетическия режим на своята употреба обслужват образователната и културната политика на тоталитарната комунистическа държава.

Алтернативен канон – комплекс от езикови (текстови) практики, отделни авторски имена, които в контекста на фрагментарна неофициална литературна публичност изграждат контраидеологически и контракултурни сектори спрямо образователната и културната политика на тоталитарната комунистическа държава.“ (Дойнов, 2011, 333).

Работата върху двата канона предизвика фокусиране на вниманието върху конкретни автори от епохата на НРБ и създаване на богати, изчерпателни във владенето на различните видове източници, портрети или очерци, които не спестяват нищо от знанието за съответния писател, не игнорират противоречията в неговото творчество и битие. Тези аналитични текстове се освобождават от апологетичен патос и от чувство на влюбеност в „обекта“, стремят се да излъчват професионален респект към истината и разбирането.

¹ Вж. например най-влиятелните академични издания за този период: Знеполски, 2009 и Знеполски, 2011.

От 2013 г. работата върху „алтернативния канон“ се трансформира в „ангажимент, който пренасочва изследователския фокус – от авторите към техните текстове, за да потърси «повече литература» в литературната история и за да представи нови и цялостни тълкувания на онези творби от епохата на НРБ, които с опозитивната си различност променят българската литература, а заедно с нея – българския човек и българския свят“, както гласи анонсът към поредицата „Алтернативният канон: Творбите“, където вече излязоха колективни изследвания за Хайка за вълци от Ивайло Петров, за книгата Стихове от Константин Павлов и за Портретът на моя двойник и Жените на Варшава от Георги Марков (Дойнов, 2015г, 2016б и 2019а).

Освен „алтернативен канон“, бяха лансирани, после възприети, проблематизирани или просто дискутирани чрез цитиране и позоваване нови понятия и концепти за „недоизградената алтернативна жанрова система на българската белетристика от 1967–1975 г.“ (Неделчев, 2011а, 96-125), за „двете култури от късната социалистическа епоха – културата на юрнатото с идеологически основания време и културата на стоическата нормалност“ (Неделчев, 2012); за границите на една „поетика на съгласието и несъгласието“ в рамките на режима (Ефтимов, 2013); за „разораването на литературното поле“ в първата година след 9 септември 1944 г., за „одомашняването и опитомяването на социалистическия реализъм“ в НРБ, за възможността литературата на НРБ да бъде видяна като „литература на случаите“, изплетена сякаш от автори и произведения, около които периодично възникват инциденти, променящи цялото литературното поле (Дойнов, 2015б, 2011 и 2017а).

Неразгаданият терен изисква и различни теоретически инструменти. В най-общ план изследователите системно практикуват взаимно интерпретационно четене на разнородни текстове от и за литературата на НРБ (документи, художествени творби, периодика, писма, мемоари и др.), за да изградят многослойни литературноисторически контексти. Но програмата предложи и серия от нови подходи. Най-открояващи и влиятелни са три от тях:

- „годишният подход“: изследване чрез синхронни срезове в отделни години на изразителност и представителност²;

- подходът на литературноисторическата реконструкция, дефиниран от Михаил Неделчев в отделно изследване (Неделчев, 2011а);

- микроисторическият подход, детайлно разработен върху терена на литературата на НРБ (Дойнов, 2017а).

Това са теоретически и методологически инструменти, които не се прокламират нито като единствено правилни и валидни, нито дори като незаобиколими в литературоведските практики. Те се прилагат понякога като основни, но най-често като съпътстващи на други подходи – на процесуалния, персоналистичния, феноменологическия, социологическия и т.н.

² Вж. сборниците и някои авторски книги, посветени на знакови „години на литературата“: Дойнов, 2007, 2009б, 2010а, 2013а, 2015а и 2019б.

Програмата се превърна в широка действена рамка, в която чрез отделни по-ограничени по обем изследвания се запълват множество „бели полета“ в изследователските практики върху литературата на НРБ.

Подробно бяха проучени етапите, начините за налагане и спецификите на социалистическия реализъм в НРБ чрез сборници (Дойнов, 2008б и 2009в) и авторски книги (Неделчев, 2015 и Дойнов, 2011). Предложена беше вътрешна периодизация на литературата на НРБ както през промените в официалната доктрина, така и през проявленията на алтернативни тенции и процеси.

Отблизо бяха изследвани радикалните промени в литературното поле между 1944 и 1956 г., както в сборниците за ефекта на 9 септември 1944 г. в литературата и за прочистването на Съюза на българските писатели (Дойнов, 2015б и 2017б), така и в подготвени за печат изследвания като Писателите и Народният съд: 1944/1945. Предстои научен форум и издание, посветени на специфичното „класическо“ десетилетие на соцреализма – Българската литература в епохата на Георги Димитров и Вълко Червенков (1948/1958).

Цензурата в литературата на НРБ за първи път беше осветлена по-отблизо в авторска книга на Михаил Неделчев (Неделчев, 2011б) и в научен сборник (Дойнов, 2018б), а сборникът за модела и функциите на самокритиката открие важен дисциплиниращ механизъм, ритуал и дискурс в „преобразяването“ на авторите и превръщането на част от тях в образцови НРБ-писатели (Дойнов, 2010б).

През изследванията на „години на литературата“ като 1946, 1956, 1962, 1968 и 1989 се формира солиден фонд от архивни документи и творби, свързани с едно ключово със своята изразителност календарно време. След сборника за Унгарското въстание и българската литература (Дойнов, 2012б) предстои издаването на сборник с документи и художествени творби 1968: Пражката пролет и българската литература.

Ключов литературноисторически принос е преместването на началната времева граница и на геокултурните граници на литературния самиздат в НРБ. До скоро се смяташе, че първите прояви на качествен самиздат са от 1988/1989 г. – нелегално издаването в София списания „Глас“ и „Мост“, с редактори Владимир Левчев и Едвин Сугарев. Литературната археология в зоната на 60-те години обаче установи, че първите самиздатски книги прави живеещият по това време в село Щръклево (Русенско) Веселин Тачев, който сам съставя, преписва на пишеща машина, апликира фотографските портрети на авторите и подвързва книгите, които функционират като неподцензурни издания. Това са две негови книги (40 капки черна кръв и Стихотворения. 1961–1964) и книги на приятелите му Йордан Трендафилов, Иван Цанев, Здравко Кисъв, Димитър Вятовски, Димитър Горсов, Менча Соколова, Владимир Попов. Книгите са истински пробиви в младата поезия от 60-те години на ХХ век, които очертават алтернативното присъствие на няколко млади поети в литературата на НРБ. Чрез програмата книгата 40 капки черна кръв. 1963 от В. Тачев придоби видимост и тираж, а творби от останалите самиздатски книжки влязоха в специална тематична антология (Самиздат, 2016).

Впрочем неотдавна се стигна и до откритие, разширяващо още повече географията и времето на самиздата. През 1978/1979 г. група студенти от Великотърновския университет, сред които се открояват фигурите на бъдещия режисьор Красимир Крумов (Грец) и на бъдещия професор и литературен историк Димитър Михайлов, издават пет броя на самиздатския алманах НЛЮ, който разпространяват на ръка сред своите състуденти и преподаватели. След сигнал на агента на Държавна сигурност „Спиридонов“, който е асистент в университета³, а по-късно – и на агент „Караянев“, репресивната машина се задейства и след серия от разпити, инструктажи и предупреждения издаването на алманаха е пресечено. В процес на завършване е антологично и документално издание, посветено на този случай.

Програмата излъчи серия от концептуални предложения за редица непроучени до този момент теми, сектори и жанрове в литературата на НРБ: за криминалната литература в контекста на „безконфликтния“ социалистически свят (Морис Фадел⁴); за християнската проблематика в литературата от епохата на НРБ (Мария Огойска⁵), както и приносното изследване за българския производствен роман като базисен жанров модел на социалистическия реализъм (Ангелова, 2014). Изчерпателно беше проучен проблемът за поколенията в поезията на НРБ – в два научни сборника (Дойнов, 2015в и 2016а), както и в книгата Поколение и поезия. 1956–1989 (Дойнов, 2018в).

Днес програмата разполага с архивни масиви – тематични описи и документи, профилирани по различни проблеми на литературното поле на НРБ. В поредицата „Червено на бяло: Литературен архив на НРБ“ се обнародват непознати или по-малко познати архивни материали, формират се нови тематични ядра за изучаване на българската литература от втората половина на ХХ век, гради се документалният фундамент на следващи изследователски практики. Поредицата работи както за публикуването на документални текстове, така и за тяхното критическо представяне. В поредицата Колекция „Неиздадените“ се издават текстове, които по различни причини не са достигнали до читателя в отделно книжно тяло – цензурирани, автоцензурирани, укрити или просто забравени в писателското чекмедже, заради заплахата от репресия или поради фатална случайност, потънали в личния архив или в страниците на старата периодика. По действащия от 2013 г. подпроект към програмата „Литературата на НРБ в архивите с лимитиран достъп“ са набавени документи (лични дела и служебни доклади) за десетки български писатели, събирани от комунистическата Държавна сигурност.

³ Вж. Решение № 2-1286/ 23.04.2018 г. на т.нар. Комисия по досиетата, в което се обявява самоличността на агент „Спиридонов“, вербуван на 19.03.1968 г. за агент на ДС под псевдоним „Спиридонов“ (<https://www.comdos.bg/%D0%9D%D0%B0%D1%87%D0%B0%D0%BB%D0%BE/Decision-View/p/view?DecisionID=1233>).

⁴ Вж. Фадел, 2013.

⁵ Вж. редица студии в: Огойска, 2017.

И все пак, ако трябва да се посочи един-единствен принос на програмата, вероятно най-видим и категоричен е ефектът на нейната дискусийност, т.е. качеството ѝ да създава жива научна среда и действаща академична общност, която генерира дискусии. Авторите в програмата не се боят нито да спорят помежду си, нито да превръщат възраженията срещу своята работа в продължаващи дебати.

Практически казуси и изследователски избори

Понякога изследователите на литературата на НРБ се изправят пред трудно решими казуси, свързани както с „обективни“ пречки при работата с литературното наследство, така и със специфичното предизвикателство за удържане на професионална и етическа мяра.

Често в нашата работа се сблъскваме с труден или невъзможен достъп до архиви и до стара периодика. Пътят понякога е непроходим: от необработени архивни фондове и отсъствие на качествени описи, през разпадащи се течения на вестници и множество липси на страници в тях, над бездни от унищожени лични и литерни дела на комунистическата Държавна сигурност, за да стигнем до откази на ключови институции за достъп до техните архиви, както се случи при опита ни да стигнем до архива на Съюза на българските писатели от десетилетието на 80-те години на XX век, който все още не е предаден в Централния държавен архив.

Друг проблем представляват зададените от законодателя несъвършенства в т.нар. Закон за досиетата, според който в изследванията няма как да бъдат публикувани имената на необявени от Комисията по досиетата щатни или нещатни сътрудници на комунистическата Държавна сигурност, които са починали или принадлежат към групата на т.нар. трети лица. Така всеки литературноисторически разказ, който засяга темата за намесата на тайните служби в литературата, е застрашен да се превърне в нещо като „швейцарско сирене“ – с множество дупки, празни места на отсъстващо свързване и разбиране.

Към серията от празнини се прибавя понякога разбираемото нежелание на някои от преследваните от тайната полиция до 1989 г. писатели или на техни наследници (ако писателите са вече покойници), да поискат да се запознаят с трупаните за тях евентуални досиета или да упълномощат за това заинтересовани изследователи или журналисти.

По-сложни обаче са предизвикателствата, пред които се изправя изследователският избор в полето на професионалната компетентност и етика. Можем да ги конспектираме:

- дирижирани предпочитания само към една епоха, към един автор, към едно произведение и липса на траен интерес към други;

- премълчаване или омаловажаване на отделни биографи или библиографи (казано изобщо – на факти на живота и факти на творбите), които се игнорират като нехарактерни или незначителни за един писател;

- избягване като обект на изследване на десетилетието между края на 40-те и края на 50-те години, когато почти всички български писатели проявяват творческо, поведенческо и/или публицистично съпричастие към социалистическия реализъм.

Други дилеми възникват при проучване на епохата след 1956 г., когато постепенното обособяване в литературното поле на официален (соцреалистически) и неофициален (алтернативен) сектор остава някак недооткрито, доколкото между двата сектора възниква зона на контролирано и дори дирижирано размислие. Това е казусът с т.нар. позволени, а понякога стимулирани или поне закриляни от властовите институции алтернативи. Тук някъде се появява и българският аналог на онова, което Михал Гловински нарече „соцпарнализъм“, който „представява съгласието на литературата на несъщественост, при специално внимание към външната форма и доброто литературно развитие, понякога даже – и при специфично разбирано новаторство“, „произлиза от съгласието да копаеш собствената си градина, независимо от това, какво става в света наоколо“, „соцпарнализъмът не е нито система, нито поетика“, а „съавтор и същевременно продукт на културната ситуация, която фаворизираше несъществената, т.е. осакатената литература, даже и когато тя достигаше високо равнище на художествена изисканост“ (Głowiński, 1992, 157-160). Автори като Елисавета Багряна, Дора Габе, Емилиян Станев, Павел Вежинов и т.н. се оказват близки до това разбиране за соцпарнализъм, но обширни части от творчеството и езиковото им поведение все още остават далече от вниманието на изследователите.

Изследователският избор се затруднява и пред редица обекти, които минават за „опасни“ или „непрестижни“ като: „сините момчета“ в българската литература от периода на НРБ (т.нар. гейпоезия и нейните автори); литературата в социалистическата провинция, оставена днес почти изцяло на проучвателския ентузиазъм на краеведи и местни журналисти; произведенията на тоталния социалистически реализъм, създавани интензивно и станали многобройни между 1948 и 1958 г. и почти „изчезнали“ от интереса на литературната история.

Програма се стреми да не забравя нищо и никого в миналото на НРБ, да поддържа волята за цялост на литературната история. Дали това ще бъде изпълнима задача за все пак малобройния екип от изследователи?

Епилог на перспективите

Голямата цел на програмата е да бъде конструиран цялостен литературно-исторически разказ, предложен като История на литературата на НРБ. Тази история ще се опита да бъде тристранна: да прибави към (1) разказа за

събитията и процесите в литературното поле (2) аналитични наративи за проблемите и тенденциите в НРБ-литературата и (3) представяния на емблематичните личности и поколения. Такова писане може да избегне недостатъците на едностранните подходи като съчетае предимствата на събитийно-процесуалната, проблемно-тематичната и персоналистичната версия на литературната история

*

Ако трябва да се направи критическо обобщение на досегашните изследователски практики, с поставени акценти върху тяхната ефективност и авторефлексивност, върху значението им – и за литературната история, и за съвременната научна и литературна публичност – бих подчертал прояснената методология и постигнатата изследователска мяра в програмата. Тя демонстрира възможностите на литературна история, практикувана всекидневно и професионално, с убеждението, че миналото на литературата е наследство, което не е дадено по право, а изисква труд и разбиране.

Библиография

- Ангелова, М. (2014). *Българският производствен роман*. София: Кралица Маб.
- Гюнтер, Х., Добренко, Е. (ред.) (2000). *Соцреалистически канон. Сборник статей*. Санкт Петербург: Академический проект.
- Дойнов, П. (ред.) (2007). 1956. *Поредица „Годишните на литературата“*. Книга първа. София: Нов български университет.
- Дойнов, П. (ред.) (2008а). *Николай Кънчев в българската литература и култура*. София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика“ на НБУ.
- Дойнов, П. (ред.) (2008б). *Социалистическият реализъм: нови изследвания*. София: Нов български университет.
- Дойнов, П. (ред.) (2009а). *Иван Теофилов в българската литература и култура*. София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика“ на НБУ.
- Дойнов, П. (ред.) (2009б). 1968. София: Нов български университет, Сиела.
- Дойнов, П. (ред.) (2009в). *Соцреалистически канон/Алтернативен канон*. София: Пан, Департамент „Нова българистика“ на НБУ.
- Дойнов, П. (ред.) (2010а). 1989. София: Сиела.
- Дойнов, П. (ред.) (2010б). *Принудени текстове. Самокритика на български писатели (1946–1962)*. София: Сиела.
- Дойнов, П. (2011). *Българският соцреализъм: 1956, 1968, 1989. Норма и криза в литературата на НРБ*. София: Институт за изследване на близкото минало, Сиела.
- Дойнов, П. (2012а). *Алтернативният канон: Поетите*. София: Нов български университет.
- Дойнов, П. (ред.) (2012б). 1956: *Унгарското въстание и българската литература. Творби и документи*. София: Национален литературен музей, Департамент „Нова българистика“ на НБУ.

- Дойнов, П. (ред.) (2013а). *1962*. София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика“ на НБУ.
- Дойнов, П. (ред.) (2013б). *Към нова литературна история. Пет години научноизследователска програма „Литературата на НРБ (1946–1990)“*. София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика“ на НБУ.
- Дойнов, П. (2015а). *Литература, размразяване, разлом: 1962*. София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика“ на НБУ.
- Дойнов, П. (ред.) (2015б). *9 септември 1944: литература и политика*. София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика“ на НБУ.
- Дойнов, П. (ред.) (2015в). *„Тихата лирика“ в българската литература*. София, Велико Търново: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика“ на НБУ, Катреда „Българска литература“ при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“.
- Дойнов, П. (ред.) (2015г). *„Хайка за вълци“ в българската литература и култура*. София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика“ на НБУ.
- Дойнов, П. (ред.) (2016а). *Генерация на властта: „априлското поколение“ в българската литература*. София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика“ на НБУ.
- Дойнов, П. (ред.) (2016б). *„Стихове“ от Константин Павлов в българската литература и култура*. София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика“ на НБУ.
- Дойнов, П. (2017а). *Литература на случаите. От „Тютюн“ до „Хайка за вълци“. Казуси в литературното поле на НРБ*. София: Институт за изследване на близкото минало, Сиела.
- Дойнов, П. (ред.) (2017б). *Чистката в Съюза на българските писатели: 1944. Документи, дневници, статии*. София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика“ на НБУ.
- Дойнов, П. (ред.) (2018а). *Нова литературна история. Десет години научноизследователска програма „Литературата на Народна република България (1946–1990)“*. София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика“ на НБУ.
- Дойнов, П. (ред.) (2018б). *Цензурата върху българската литература и книга. 1944–1990*. София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика“ на НБУ.
- Дойнов, П. (2018в). *Поколение и поезия. 1956–1989*. София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика“ на НБУ.
- Дойнов, П. (ред.) (2019а). *„Портретът на моя двойник“ и „Жените на Варшава“ от Георги Марков в българската литература и култура*. София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика“ на НБУ.
- Дойнов, П. (ред.) (2019б). *1946*. София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика“ на НБУ.
- Ефтимов, Й. (2013). *Поетика на съгласието и несъгласието. Българската литература от 50-те до 90-те години на ХХ век и идеологията*. София: Нов български университет.
- Знеполски, И. (ред.) (2009). *История на Народна република България. Режимът и обществото*. София: Институт за изследване на близкото минало, Сиела.
- Знеполски, И. (ред.) (2011). *НРБ от началото до края*. София: Институт за изследване на близкото минало, Сиела.
- Неделчев, М. (2011а). *Литературноисторическата реконструкция*. София: Просвета.

- Неделчев, М. (2011б). *Цензурираните класици*. София: Сиела.
- Неделчев, М. (2012). *Двете култури и техните поети*. София: Нов български университет.
- Неделчев, М. (2015). *Ефектът на раздалечаването*. София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика” на НБУ.
- Огойска, М. (2017). *Прочити върху християнския дух на българската литература*. София: ИК Проф. Петко Венедиков.
- Решение № 2-1286 (2018). Решение № 2-1286/ 23.04.2018 г. на Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на БНА – <https://www.comdos.bg/%D0%9D%D0%B0%D1%87%D0%B0%D0%BB%D0%BE/Decision-View/p/view?DecisionID=1233>. 1.11.2019.
- Самиздат (2016). *Самиздат. 1963–1966*. Съст. П. Дойнов, М. Ангелова, София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика” на НБУ.
- Фадел, М. (2013). *Четене и ценности: криминалната литература при социализма. В: Литературите на СССР и НРБ: паралелни интерпретации*. Съст. П. Дойнов, София: Кралица Маб, Департамент „Нова българистика” на НБУ, с. 232-244.
- Głowiński, M. (1992). *Rytuał i demagogia. Trzynaście szkiców o sztuce zdegradowanej*. Warszawa: Oficyna Polska Encyklopedia Niezależna Open.